

STAN WOJENNY

spojrzenie po latach

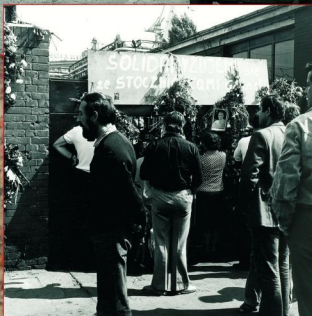
Solidarność

SIERPIEŃ 1980 r.

W lipcu 1980 r. władze podjęły próbę podwyższenia cen artykułów żywnościowych. W odpowiedzi wybuchła fala strajków, które największy zasięg przybrały na Wybrzeżu i na Śląsku.

Fot. Zbigniew Wróblewski

Fot. Zbigniew Wróblewski

Głos

Podpisanie porozumienia w Szczecinie i Gdańsku. Załogi zakładów Wybrzeża przystępują do pracy

Wczoraj w Szczecinie i Gdańsku podpisano porozumienia między załogami zakładów Wybrzeża a władzami państwowymi. Dzięki temu praca w tych zakładach zostanie wznowiona. W Szczecinie porozumienie podpisał dyrektor zakładu Henryk Krawiec, a w Gdańsku dyrektor Janusz Krawiec. Porozumienia te dotyczą przede wszystkim warunków pracy i płacy. W Szczecinie porozumienie zostało podpisane po długich negocjacjach, które trwały od kilku dni. W Gdańsku porozumienie zostało podpisane po krótkich negocjacjach. W obu przypadkach porozumienia te dotyczą przede wszystkim warunków pracy i płacy. W Szczecinie porozumienie zostało podpisane po długich negocjacjach, które trwały od kilku dni. W Gdańsku porozumienie zostało podpisane po krótkich negocjacjach. W obu przypadkach porozumienia te dotyczą przede wszystkim warunków pracy i płacy.

Głos

W PRZEMOŚLACH W OCHRONIE ŚWIADECTWA

[illegible][illegible]

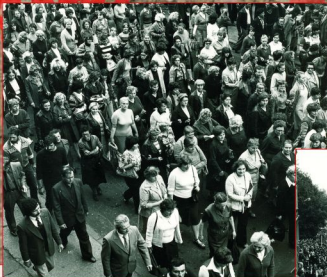
Fot. Zbigniew Wróblewski

Fot. Zbigniew Wróblewski

KRYZYS

Lipiec 1981 r. ponownie, jak przed rokiem, stał się miesiącem, w którym wręcz katastrofalna sytuacja gospodarcza doprowadza do wzrostu napięcia i radykalizacji nastrojów społecznych. Bardzo źle zaopatrzenie powodowało, iż wybuchały kolejne strajki. Pod koniec lipca w wielu miastach organizowane były marsze głodowe, które były pierwszymi tak spektakularnymi formami sprzeciwu od sierpnia ubiegłego roku. Braki w zaopatrzeniu wynikały z różnych przyczyn, m.in. z ogólnego bałaganu, utrudniającej wszelkie działania biurokracji, ogólnie, można by powiedzieć, z niewydolności systemu.

Fot. Zbigniew Wroblewski

Fot. Zbigniew Wroblewski

Fot. Zbigniew Wroblewski

Wzrostka.
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność
Pomorze Zachodnie)

13 GRUDNIA 1981 r.

Gen. Wojciech Jaruzelski ogłaszający wprowadzenie stanu wojennego. (w zbiorach Książnicy Pomorskiej)

Obwieszczenie o wprowadzeniu stanu wojennego. (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

13 grudnia 1981 r., nie czekając na formalne uchwalenie dekretu przez Radę Państwa, wprowadzono na obszarze Polski stan wojenny. Już w nocy komandosi zajęli budynki radia i telewizji oraz centra telekomunikacji i łączności, a do miast wkroczyły kolumny pancerne wojska i milicji. Większość Polaków dowiedziała się o tym z porannego telewizyjno-radiowego wystąpienia gen. W. Jaruzelskiego.

Zajęcie siedziby ZR NSZZ Solidarność w Łodzi przez funkcjonariuszy MO. (Archiwum IPN)

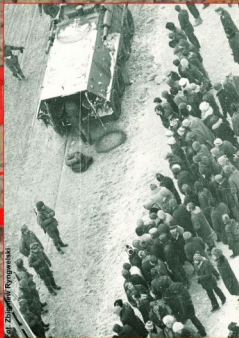
Kolumna wojskowa przed Stocznia szczytną, (Fot. Zdzisław Wróblewski)

Plan działania SB KWMO w Gdańsku w związku z zaproszeniem bezpieczeństwa. (Archiwum IPN)

Instrukcja dla działaczy Solidarności na wypadek wprowadzenia stanu wojennego. (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze)

Dziadowska ballada grudniowa

U-ko grudek, kocioł parowy, rozpoznaj się dramat stann wojennego. Między nowa nastala cioba i spokojna kosa generała uniosła się zbrojnia. Kaszajacy do skienkank skokujacy w kajdany z rękami wpiętymi w łańcuchy, w obozach, w wiezieniach siedzi już ekstremali: robotnicy, skłodzkiej piastrowi, uczeni – najlżejsi spowolnieni polskiej matki ziemi. Na fabrykach poszli KIMO-zycy z palakami. Wojsko ich wapieniami rozkosiło i rozkosił. Mieliszki, kłosa, kłosa, kłosa, kłosa, kłosa. Polacy krew polaka smuła w walce przeliali. Padli robotnicy, górnicy, hutnicy. Nie lat przesłanie gry bedzie ich linaczy. Kto płacze, na krata, kto w spitalu kosa w kłosa, kłosa, kłosa, kłosa, kłosa, kłosa. Nie ciemna zapadła nad krajem rodziną. Czy jeszcze kosa przyjdzie skłonyć i inny.

Taka jest historia grudniowa i zima
lecz rodzący się jest przyrost i świat
Dla to piersi dziadkowa, jutro rym zabłyśnący
oży bedniemy razem solidarni wstępucy
Pamiatajcie bracia, siostry i ich dzieci:
Ze po kadej nocy zawsze słuchajcie!

Fot. Zbigniew Ryngwelski

Aby wywrzeć wrażenie na społeczeństwie, na ulice największych miast skierowano łącznie ok. 70 tys. żołnierzy, 30 tys. funkcjonariuszy milicji, 1750 czołgów, 1400 pojazdów opancerzonych, 500 wozów bojowych, 9 tys. samochodów. Pod bronią powołano kilkadziesiąt tysięcy rezerwistów, a żołnierzom służby zasadniczej przedłużono służbę wojskową.

PACYFIKACJE

Fot. Zdzisław Stec

14 grudnia 1981 r. fala strajków objęła cały kraj. Strajki okupacyjne ogłoszono w kilkuset największych zakładach pracy. Do ich spacyfikowania użyto jednostek ZOMO i wojska wyposażonego w pojazdy opancerzone i czołgi. Rozbiło strajki w Stoczni Szczecińskiej, Hucie im. Lenina, kopalni „Manifest Lipcowy”, na wrocławskim Grabiszynie, w porcie gdańskim i Hucie Katowice. W wielu miejscowościach strajkom towarzyszyły demonstracje uliczne.

Fot. Zdzisław Stec

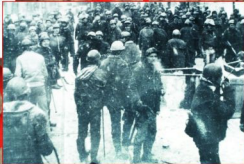

Fot. Zdzisław Stec

PACYFIKACJE

Czołg przed kopalnią „Wujek”.
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

Górnicy w Kopalni Wujek
(w zbiorach: ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

Informacja KW MO
w Katowicach o przebiegu
działań w KWK „Wujek”
z 16 grudnia 1981 r.
(Archiwum IPN)

Meldunek nr 18
z 16 grudnia 1981 r.
(Archiwum IPN)

Fot. Zbigniew Ryndziński

Pacyfikacja Stoczni Szczecińskiej -
zdjęcia z 17.12.1981 r.
(Pol. Zbigniew Ryngwelski)

Z ostatniej chwili
KOMUNIKAT

Wielkość swych sił wspierane wspólnie z porządkowymi silownosćmi silowności rozprzeczności strachu skupczyjnego w Stronach A. Wawlińskiego i przystawki spójnej.

Przebieg i przebiegłszy antybiotykami antybiotykami
rozpoznały przebiegłszy antybiotykami antybiotykami
na dzień 15.12.19. w związku z tym przebiegłszy
wielki ogólny dla antybiotykami antybiotykami.

Komunikat prasowy o
zakończeniu strajku
okupacyjnego w Stoczni
Szczecińskiej.
(Wiadomości Szczecińskie
14.12.1981 r.)

INTERNOWANI

Obóz internowania w Białolecie
(w zbiorach Książnicy Pomorskiej)

Fragmenty list
internowanych
(w zbiorach NSZZ
Solidarność Poznań)

Informacja o
internowaniu
członków
NSZZ i partii
z „Wiadomości
Szczecińskiej”
18.12.1981 r.

Powyżej: Zdjęcie zrobione przez
funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa,
które posłużyło do identyfikacji
strajkujących stoczniowców w Szczecinie.
Po prawej: Decyzja o internowaniu.
(Archiwum IPN)

Współczesne życie Zakładu Karnego w Wierzbrowie,
gdzie mieści się jeden z obozów internowania.
(Fot. Krzysztof Śladkowski)

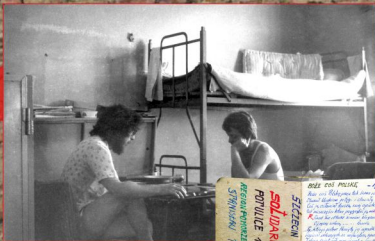

koszula więzienna z Wierzbrowa 1982

Fot. Krzysztof Śladkowski

W 49 ośrodkach odosobnienia osadzono ok. 10 tys. osób, w „stosunku do których zachodziło uzasadnione podejrzenie, że pozostając na wolności, prowadzić będą działalność zagrażającą interesom bezpieczeństwa i obronności państwa”. Wśród internowanych znalazła się większość przywódców „Solidarności” z Lechem Wałęsą na czele, oraz doradcy „Solidarności”, działacze opozycji demokratycznej i intelektualści związani z „Solidarnością”. Internowano także kilkadziesiąt osób z ekipy Edwarda Gierka.

Człowiek w obozie internowania w Wierzbiczu
(w zbiorach prywatnych)

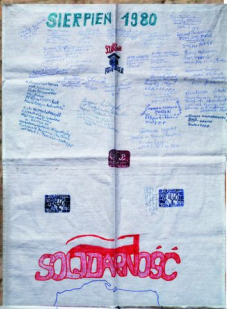
Kartki pocztowe i stemple
wykonane przez
internowanych w Dąbówku
(w zbiorach prywatnych)

Fragmencie modlitw
wykonanych przez internowanych
w Pociągach
(w zbiorach prywatnych)

znaki pocztowe wykonane
przez internowanych
(w zbiorach prywatnych)

Pamiątka chłusta z obozu internowania
w Pociągach
(w zbiorach prywatnych)

KONSPIRACJA

Działacze „Solidarności”, którym udało się uniknąć aresztowania w pierwszych dniach stanu wojennego, tworzyli podziemne struktury. 22 kwietnia 1982 r. zawiązała się Tymczasowa Komisja Koordynacyjna. Samorządnie powstawały zakonspirowane struktury w poszczególnych regionach i Komitety Oporu Społecznego. Obok głównego nurtu solidarnościowego podziemia, działały inne grupy polityczne, takie jak Konfederacja Polski Niepodległej czy „Solidarność Walcząca”. W sierpniu 1982 r. powstał Ogólnopolski Komitet Oporu Robotników. W konspiracji działało również Niezależne Zrzeszenie Studentów. 12 kwietnia 1982 r. została nadana pierwsza audycja Radia „Solidarność”.

Pracownia „Głosu Konfederacji” w Warszawie, 1982. Zbiórka w Muzeum Solidarności

Maszyny drukarskie „bibuły” i fotografie zabezpieczone przez funkcjonariuszy SB (Archiwum IPN).

Grudzień 81 - Gazeta wojenna NSZZ „Solidarność” w Koszalinie. Zbiory prywatne

Drukarnia „bibuły” (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność, Pomorze Zachodnie)

Do najbardziej widocznych przejawów oporu społecznego po 13 grudnia 1981 r. należały strajki i demonstracje uliczne. Codziennym widokiem stały się napisy na murach. Trudny okres pomogła też przetrzymać satyra. Przejawami oporu społecznego stały się znaczki „Solidarności” i oporniki noszone w widocznym miejscu, spacer w czasie „Dziennika Telewizyjnego” czy palenie świec w oknach w rocznicę wprowadzenia stanu wojennego.

Oporniki - symbol oporu społecznego (w zbiorach prywatnych)

Transparent wiszący na jednej z kamienic w Dąbrowie (w zbiorach Muzeum Zamku Książąt Pomorskich w Dąbrowie)

Hasła z czasów strajku. (Fot. Zbigniew Wroblewski)

O prawdziwy daspek społeczeństwa do środków masowego przekazu

ZADAMY SPOŁECZNEJ KONTROLI NAD ŚRODKAMI MASOWEGO PRZĘKŻU

Wzorcowy sklep spożywczy. (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność - Poznań)

Ulotka informacyjna, prezentująca periodyki wydawane przez wyd. NOWA. (w zbiorach prywatnych)

OPÓR SPOŁECZNY

SOLIDARNOŚĆ

Represje w pierwszym rządzie dotknęły działaczy „Solidarności” i opozycji demokratycznej. Obok internowań i aresztowań, w wielu środowiskach zawodowych przeprowadzono weryfikację, która doprowadziła do zwolnienia z pracy tysięcy osób. Rozwiązano wszystkie związki zawodowe i najważniejsze stowarzyszenia twórcze.

REPRESJE

27 MARZEC 1981
ODPOZ. 8⁰⁰ - 12⁰⁰
OGÓLNOPOLSKI
STRAJK
OSTRZEGAWCZY
PRAWDA ZWYKŁYCH!

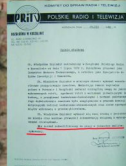
Wojskowo - milicyjny patrol w trakcie kontroli pojazdów (w zbiorach Książnicy Pomorskiej)

List opieczonywany przez cenzora.
 Zawiązanie na zmianie miejsca pobytu (w zbiorach prywatnych)

Protokół z posiedzenia Komisji Weryfikacyjnej POP PZPR w Rozgłosni Polskiego Radia i Telewizji w Koszalinie (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pobrżeże)

Opinia służbowa (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pobrżeże)

Terenowe Grupy Operacyjne przeprowadzają szereg kontroli, badając gospodarność w poszczególnych przedsiębiorstwach (w zbiorach Książnicy Pomorskiej)

Oficerowie TGO w akcji na wsi (w zasobach Książnicy Pomorskiej)

Artykuły prasowe z „Wiadomości Szczecińskich” prezentujące nową sytuację społeczno-polityczną [Wiadomości Szczecińskie 16. 12. 1981, 6. 01. 1982]

Manifestacja solidarnościowa
w Londynie
(w zbiorach prywatnych)

Plakat wzywający do przekazywania darów
i funduszy na potrzeby „Solidarności” w Polsce.
(w zbiorach prywatnych)

Dary dla Polski Ludowej z Niemieckiej Republiki
Demokratycznej
(w zbiorach Książnicy Pomorskiej)

Za granicą o Polsce

„Wiadomości Szczecińskie”
6.01.1982 r.

Plakat solidarnościowy
(w zbiorach prywatnych)

Pomoc z Danii i Niemiec dla Polski
(w zbiorach ZR NSZZ „Solidarność” w Poznaniu)

REAKCJE ZAGRANICĄ

WIĘŹNIOWIE POLITYCZNI

- PRAKTYKOWANIE ZAKRESU ZADANIOWYCH STRAŻNICTWA
- ZAGŁĘBNIENIA W ZAKRESIE SOCJALISTYCZNEJ
- PRAKTYKOWANIE

- МЕДИЦИНСКОГО ИЗУЧЕНИЯ ЧОВЕКА
- СЕЛЕКЦИОННОГО ИЛИ
НА ДЕСЯТОЛЕТНЕЕ ПЕРИОДИЧНО

STRENGTHENING MEASURES

Servicio de Medicina:

Ulotka wzywająca do uwolnienia E. Balucki
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze
Zachodnie)

700 500 400 300 200 100 0

**wolności
dla więźniów
politycznych**

Ulotka.
(w zbiorach ZR NSZZ
Solidarność
Pomorze Zachodnie)

Systema kolejowa z napisem „Uwolnić politycznych”
(Archiwum IPN)

Johnson, J. 1997. 1998. 1999. 2000.

Doła 7 czerwca, na terenie Szpitala Akademii
Grodzińskiego, w warsztacie przy ul. Sasa-
cha, Grupa Specjalna WSK"O" wykonała instalację
dźwiękową dla tam pod obrębem 30 basenów, Jacek
Karnowski, z którego zainstalacji strzela-
ła na ulicy 24 maja br.

Aktu przeprowadzono agramy i bezpiec-
nie. Czuła się wyzwalana a powoty perreco-
la by nie narodził go na represje. Udało się
także uniknąć kontaktu z obywatelami i stosowa-
nia szkodliwych argumentów.

Skłaja ta była pierwszym z odpowiedzial-
nych za odwołanie się do 20 V 87 dzia-
łań skierowanych przeciwko eskalacji terroru
w obrotach władzy. Terror, który poja-
wia się na ulicach i jest stale obecny w
pokojach przesłuchaw, aresztach, więzieniach
i szpitalach dla internowanych.

Warszawa, 6 VI 19 Pielęgniarkowy Zabo-
rny szpital "Solid-
ność" w Warszawie.

Ulotka.
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność
Pomorskie Zachodnie)

WIĘZIEŃ POLITYCZNY PRL

Sąd skazał: Mieczysława Ustalskiego — wiceprzewodniczącego NSZZ „Solidarność” regionu Pomorza Zachodniego na 4 lata pozbawienia wolności, Andrzeja Miłczarewskiego — członka Zakładowego

Andrzej Milczanowski

naklades 98074

Ulotka.
(w zbiorach prywatnych)

Informacja o aresztowaniach i wyrokach w trybie doraźnym, „Wiadomości Szczecińskie”, 6.01.1982, nr 2.

TRYB
DORAŻNY

[illegible]

1. **Анализ** — процесс исследования и оценки информации, полученной из различных источников, с целью выявления ее ценности и достоверности.

[illegible][illegible]

— Мировой Конгресс, начавшийся в субботу 11 сентября в полдень в городе, который называют в нем своим домом, начался с раздачи хлеба и сахара, раздаваемого на кухне, залитой (и) паром; Мировой конгресс в 1914 г. начался с того, что в этот экспедиционный день.

— **Ивановна Гаврила**, 40 лет, замужем, 5 детей, работает в детском саду. Муж — **Иван Иванович**, 42 года, работает в детском саду. Дети: **Александр**, 12 лет, **Анна**, 10 лет, **Антон**, 8 лет, **Арина**, 6 лет, **Алексей**, 4 лет.

[illegible]

W polistienach gumowatych otrzymujemy bardzo ciekawe właściwości mechaniczne i optyczne w stosunku do włókien z nich otrzymywanych i przeznaczonych do wyrobu włókien.

— Яна Швейгера, актриса Киноцентра «Восток».

[illegible][illegible]

— Мадонна Тростковенского, сестра старшего, похоронена в той же могиле. Похоронены в этой же могиле и родители старшего: отец и мать.

s postępowania

kompetencje
budę
zaby 1685 osób

10191 osób,
nym.

by, które
acyjne w
i sądzono pod

13 grudnia 1981 r. zmieniono kodeks postępowania karnego wprowadzając tryb doraźny i przyspieszony oraz rozszerzając kompetencje sądów wojskowych. Za czynny z pobudek politycznych sądy powszechne skazały 1685 osób, w tym 979 na podstawie ustawodawstwa stanu wojennego. Sądy wojskowe skazały 10191 osób, w tym 5681 z dekretu o stanie wojennym. Najsurowsze wyroki otrzymały osoby, które organizowały strajki i akcje protestacyjne w zakładach pracy. Działalcy opozycji sądzono pod zarzutem „podjęcia przygotowań do obalenia sił ustroju PRL”.

OFIARY STANU WOJENNEGO

Zdjęcia zrobione przez funkcjonariuszy SB w trakcie pogrzebów zabitych w kopalni „Wujek” (Archiwum IPN)

Pogrzeb Grzegorza Przemyka. (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

W czasie stanu wojennego blisko 100 osób zginęło od kul w czasie pacyfikacji strajków i rozpędzania manifestacji ulicznych lub w wyniku pobicia przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Największy wstrząs wywołała śmierć maturzysty Grzegorza Przemyka w maju 1983 r., a rok później zabójstwo kapelana „Solidarności”, księdza Jerzego Popiełuszki.

Ulotka przedstawiająca zamordowanych górników w kopalni „Wujek” (w zbiorach NSZZ Solidarność Pomorze)

Ofiarom grudnia (Fot. Jerzy Półmar)

Zdjęcia z pogrzebu ks. Jerzego Popiełuszki. (Archiwum IPN)

SOLIDARNOŚĆ

narażasz się na surowe konsekwencje!

- [illegible]

Nie daj się sprowokować!

Koszty prowokacji zapłacisz Ty i Twoja rodzina!

ŻYCIE CODZIENNE

Godzinne życie było zdeorganizowane przez zarządzenia wprowadzane przez władze. Do najbardziej dolegliwych rygorów należały: godzina milicyjna, ograniczenie swobody przemieszczania się, wyłączenie telefonów (w pierwszych dniach stanu wojennego), cenzura korespondencji i rozmów telefonicznych.

Uloika - ostrzeżenie
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność
Pomorskie Zachodnie)

Główną troską dnia codziennego w stanie wojennym było zdobycie podstawowych produktów spożywczych i przemysłowych, mimo że znaczna ich część była teoretycznie na kartki.

Frangula po polska

Tings to change the way,
 I don't sold a machine
 I don't sold a type, change
 I don't sold a machine.

Licensed driver I Schladner,
 Jot it, usual to present,
 I popped the car on
 Schladner was the man.

Koma upor, baki senajti,
 Lek prapikad na rednech,
 Polomajto tva e chya,
 Navek varra na mone.

Тысячи и две до жидов,
 Ша калиты ехидненью.
 На тыа аланды полноты,
 Полуд иаи гуродаренью.

(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność
Pomorzanie Zachodnie)

Zdobycie podstawowych produktów spożywczych stanowiło niegdyś wyzwanie dla polskich kobiet.
(z archiwum PSS Spółera w Szczecinie)

Sklep mięsny na początku lat osiemdziesiątych
(Fot. Zbigniew Rydowski)

MANIFESTACJE ROCZNICOWE

Strajki okupacyjne rozbiło w grudniu 1981 r. Po miesiącu fala protestów znów ogarnęła kraj. Pierwsze strajki i manifestacje organizowano w związku z drastycznymi podwyżkami cen, a następnie nawiązywały do rocznic i dały symboliczny, w tym „miesięcznic” wprowadzenia stanu wojennego. Znaczne rozmiary przybrały spontaniczne kontromanifestacje pierwszomajowe, a 3 maja 1982 r. w wielu miastach doszło do gwałtownych demonstracji brutalnie tłumionych przez milicję.

Szczecin, 1 maja 1982 r.
(wzbiornik ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

Szczecin, 3 maja 1982 r.
(Fot. Marek Talasiewicz)

Szczecin, 1 maja 1982 r. (Fot. Krzysztof Żurawski)

Szczecin, 1 maja 1982 r.
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

Fot. Zdzisław Stec

Fot. Zdzisław Stec

SOLIDARNOŚĆ

Fragmenty operacyjnego zabezpieczenia przez MO spodziewanych demonstracji 1 maja 1983 r.

Poszczególne zdjęcia planu są w różnej skali, w związku z czym dopuszczalne są pewne nieścisłości.

Fot. Zdzisław Steć

(ze zbiorów ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

Fot. Zdzisław Steć

Fot. Zdzisław Steć

Najszerzy zasięg miały wystąpienia 31 sierpnia 1982 r. w ponad 60 miastach. W Lublinie, Wrocławiu i Gdańsku zginęło 5 osób, a w całym kraju zatrzymano ponad 5 tys. demonstrantów. Kolejne manifestacje, w listopadzie i grudniu 1982 r. oraz w roku następnym, nie osiągnęły już takich rozmiarów.

Fot. Zdzisław Steć

Fot. Zdzisław Steć

Fot. Zdzisław Steć

Fot. Zdzisław Steć

Fot. Zdzisław Szeć

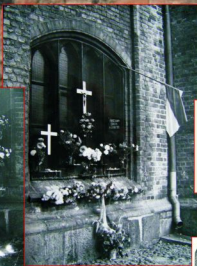
Fot. Zdzisław Szeć

KOŚCIÓŁ W STANIE WOJENNYM

Kościół w stanie wojennym stał się schronieniem dla solidarnościowego podziemia i miejscem, w którym toczyła się poważna część „bitwy” o świadomość społeczną. Wiele księży publicznie występowało w obronie represjonowanych. Msze za ojczyznę podtrzymywały opór społeczny. Ważną rolę w pierwszych dniach stanu wojennego odegrał Prymasowski Komitet Pomocy i jego diecezjalne odpowiedniki, organizując pomoc dla internowanych, więźniów i ich rodzin. Księża docierali z posługą duszpasterską do uwięzionych.

Kościół w Kołobrzegu w sierpniu 1982 r.
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze)

Znaczki i kartki o charakterze religijnym
wytworzone przez podziemne drukarnie
(w zbiorach prywatnych)

Słowa papieża Jana Pawła II na transparentie przed
Stoczną Szczecińską w czasie strajku
(Fot. Zbigniew Wróblewski)

Krzyż z kwiatów ułożony przed katedrą w Koszalinie w rocznicę podpisania
porozumień sierpniowych.
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze)

Msza św. na terenie Stoczni Szczecińskiej
w czasie strajku w grudniu 1981 r.
(Fot. Zbigniew Wróblewski)

Płakacz okresu pielgrzymki papieża
Jana Pawła II do Polski
w 1983 r.
(w zbiorach ZR NSZZ Solidarność
Pomorze Zachodnie)

Kościół był miejscem spotkań twórców kultury: wystawiano w nich sztuki teatralne, organizowano wernisaże niezależnych artystów i wykłady. W czerwcu 1983 r. z drugą pielgrzymką przybył papież Jan Paweł II. W Dolinie Chochołowskiej spotkał się z Lechem Wałęsą. Na całej trasie pielgrzymki witany papieża tłumy wiernych z transparentami „Solidarności”.

Znaczny wysiłek środowisk opozycyjnych koncentrował się na działalności wydawniczej, oświatowej i kulturalnej. W 1982 r. powołane zostały Komitety Kultury i Oświaty Niezależnej oraz Społeczny Komitet Nauki. Jeszcze w grudniu 1981r. zaczęły ukazywać się pierwsze gazетки, a następnie broszury i książki. Część środowisk artystycznych i intelektualnych bojkotowała rządowe media. Wiele spektakli teatralnych i wystaw organizowano w kościołach lub prywatnych domach.

KULTURA NIEZALEŻNA

Jacek Kaczmarski. Okładki kaset magnetofonowych (w zbiorach prywatnych)

Wydawnictwa niezależne kłopotowane na terenie Szczecina (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

Ulotka informująca o periodykach wydawanych przez Niezależną Oficynę Wydawniczą (w zbiorach prywatnych)

Ulotka piętnująca cenzurę w PRL (w zbiorach prywatnych)

Blotki znaczków pocztowych sygnalizujących prześladowanie (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

Winieta - Tygodnika Solidarność (w zbiorach prywatnych)

Niezależne drukarnie NSZZ Solidarność (w zbiorach ZR NSZZ Solidarność Pomorze Zachodnie)

Zaproszenie do udziału w nieformalnym konkursie literackim (w zbiorach prywatnych)

Okładki wydawnictw drugiego obiegu (w zbiorach prywatnych)

GŁOSUJ NA
MIECZYŻ AWA, LISTACIĄKA

... ABY JUTRO BYŁY Z NAS DUMNE

Wystawa przygotowana przez

Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięi Narodowej w Szczecinie

oraz

Zarząd Regionu NSZZ "Solidarność" Pomorze Zachodnie

Książnicę Pomorską w Szczecinie

Opracowanie graficzne:

Grzegorz Czapski (IPN)

oraz

Paweł Szulc (IPN), Paweł Miedziński (IPN), Paweł Knap (IPN)

Konsultacja merytoryczna:

dr Małgorzata Machalek (IPN)

**Na wystawie wykorzystano materiały ze
zbiorów:**

**Zarządu Regionu NSZZ Solidarność Pomorze
Zachodnie,**

**Książnicy Pomorskiej w Szczecinie,
Zarządu Regionu NSZZ Solidarność
Pobrzeże,**

**Muzeum Zamku Książąt Pomorskich w
Darłowie,**

**PSS Społem w Szczecinie
oraz osób prywatnych**

**Serdeczne podziękowania składamy
wszystkim, którzy przyczynili się do powstania
wystawy, a w szczególności:**

**Elżbiecie Betlińskiej,
Gabrieli Cwojdzńskiej,
Danucie Czarnielewskiej,
Marcie Kurzyńskiej,
Pawłowi Michalakowi,
Jerzemu Patanowi,**

**Krzysztofowi Stasiewskiemu (www.internowani.pl),
Mieczysławowi Ustasiakowi,
Krzysztofowi Żurawskiemu.**